

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Поліщука Антона Анатолійовича
Прізвище, ім'я, по батькові студента(ки)

на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра

Капітал підприємства: економічна сутність, джерела, теорії формування структури та напрями оптимізації на прикладі КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства», м. Славута
назва теми

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування
Назва

КРФБС 019282.01.04.00

Виконав: студент V курсу, групи ФБС3-19-1

Антон
Підпис

АНТОН ПОЛІЩУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: канд. екон. наук, ст. викладач

Сидорчук
Підпис

ІВАННА СИДОРЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер:

доцент
Посада

Ю
Підпис

Інна ДОЩЕНКО
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Зав. кафедри ФБСС

д-р. екон. наук., професор

Хрущ
Підпис

Ніла ХРУЩ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

25 06 2024 р.

Хмельницький 2024

Зміст

Вступ	5
1 Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства	7
1.1 Економічна сутність, джерела та принципи визначення структури капіталу підприємства	7
1.2 Особливості процесу формування та використання капіталу комунальних підприємств	15
2 Аналітико-практичні аспекти оцінки капіталу комунального підприємства	26
2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності комунальних підприємств України та оцінка капіталу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» у 2021-2023 роках	26
2.2 Напрями оптимізації капіталу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства»	40
Висновки	48
Список використаних джерел	52
Додатки	57

Вступ

Капітал був і залишається однією із основних фундаментальних категорій. Сучасні економічні умови вимагають від суб'єктів господарювання підвищення ефективності їх діяльності, яка визначає здатність підприємств до фінансового виживання й фінансової стійкості. Ефективність діяльності комунального підприємства значною мірою характеризується показником ефективності формування та використання капіталу, тобто максимальною його віддачею. Таким чином, необхідно визначити найкращі напрями щодо оптимізації капіталу підприємства.

Проблемам формування та використання капіталу комунальних підприємств та пошуку шляхів його оптимізації присвячено багато робіт вітчизняних та закордонних вчених-економістів, серед яких доцільно відзначити праці К. Багацької, О. Кіндзюра, С. Клименка, Г. Крамаренка, К. Ковтуненко, В. Школи, В. Щербаченка та інших [1-40]. Автори по різному визначають категорію «капітал підприємства» та, відповідно, мають різні точки зору щодо системи коефіцієнтів, що характеризують структуру капіталу та визначають оптимальну його структуру.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретико-методичних аспектів і практичних рекомендацій щодо напрямів оптимізації капіталу комунального підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити економічну сутність та характеристики капіталу підприємства;
- визначити основні джерела та принципи визначення структури капіталу підприємства;
- проаналізувати сучасні теорії формування структури капіталу підприємства;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність комунальних підприємств України у 2021-2023 роках;

– визначити шляхи оптимізації капіталу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства».

Об'єктом кваліфікаційної роботи є капітал підприємства.

Предмет дослідження є теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо формування та використання капіталу підприємства.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі застосовані загальнонаукові й спеціальні методи. Зокрема, метод узагальнення (для вивчення теоретичних основ капіталу підприємства); методи групування та систематизації (для дослідження методів аналізу капіталу підприємства); логічний і системний методи (для систематизації джерел формування оптимальної структури капіталу комунального підприємства); метод статистичних порівнянь (для визначення стану та структури активів та пасивів КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства»). Практична значимість одержаних результатів полягає у тому, що запропоновані напрями оптимізації структури капіталу комунального підприємства та проведені розрахунки можуть бути використані комунальними підприємствами України з метою подальшого їх успішного розвитку.

Інформаційну базу проведеного дослідження становили: нормативно-правові акти України, які регулюють діяльність комунальних підприємств; наукові публікації зарубіжних та українських учених, що стосуються теорії, методології та практики капіталу підприємства; матеріали науково-практичних конференцій; статистичні дані оприлюднені Державною службою статистики в Україні; фінансова звітність КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» за 2021-2023 роки та інформація, отримана з ресурсів мережі Інтернет.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи 48 сторінок. Робота містить 12 таблиць, 12 рисунків. Список використаних джерел складається із 40 найменувань.

1 Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства

1.1 Економічна сутність, джерела та принципи визначення структури капіталу підприємства

Фінансовий стан суб'єкта підприємництва у сучасних умовах є важливим показником його діяльності і характеризує усю інформацію про те чи інше підприємство, що функціонує. Сьогодні аналіз формування й ефективності використання капіталу є однією з найважливіших складових фінансового аналізу, та виступає основним джерелом фінансування діяльності компанії. На основі результатів проведення даного аналізу керівництво підприємства має підстави зробити низку висновків щодо його діяльності та прийняти рішення щодо ефективності та рентабельності певних видів господарської діяльності.

Капітал є однією із найбільш уживаних економічних категорій у понятійному апараті фінансової науки. Єдиної точки зору щодо змісту та трактування даного поняття не існує. Це пов'язано із тим, що, як і будь-яке економічне явище, дана категорії властиві різні форми прояву. Окрім того, кожен науковець розширяє та адаптує зміст використовуваних понять відповідно до вирішення завдань власного дослідження для того, щоб найповніше розкрити проблему, що вивчається [4, с. 129].

У науково-дослідних роботах, як правило, виокремлюють функціональні особливості капіталу, його речовинні ознаки, вплив на формування фінансово-економічних результатів діяльності суб'єкта господарювання.

Таблиця 1.1 – Характеристика підходів до визначення поняття «капітал підприємства»

Автор, джерело	підхід щодо трактування
І.І. Балабанов [1]	капітал підприємства є частиною фінансових ресурсів підприємства, які пущені у обіг; доходи, що вони приносять – це ресурси від обігу.
О.О. Біла [17]	капітал характеризується сукупними грошовими ресурсами, що використовуються на підприємстві; залучений у господарську діяльність капітал власний, запозичений та залучений у сукупності.
І.А. Бланк [4]	капітал підприємства визначає загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах; засоби, що інвестовані у формування активів суб'єкта господарювання
К.О. Макконелл, С.С. Брюс [10]	капітал підприємства відображає ресурси, що створені у результаті процесу виробництва і використовуються для виробництва товарів й послуг; це товари, що безпосередньо не задовольняють потреби людини (інвестиції, засоби виробництва).
Л. І. Катан [12]	капітал підприємства - це накопичений на основі заощаджень запас економічних благ, що виступає у формі грошових засобів та реальних капітальних товарів, які залучаються його власниками до економічного процесу як інвестиційний ресурс та чинник виробництва.
Г.О. Крамаренко [22]	капітал являє собою фінансові ресурси підприємства, які необхідні для організації його господарської діяльності та використовуються у господарському обороті для отримання доходів та прибутку.
А.М. Поддєрьогін [27]	капітал є коштами, якими володіє суб'єкт господарювання для здійснення своєї поточної діяльності з метою отримання прибутку.
Є. Ф. Югас [30]	капітал підприємства є сукупністю грошових, матеріальних і нематеріальних ресурсів суб'єкта господарювання, що формуються за допомогою різних джерел та використовуються для здійснення ними операційної, фінансової й інвестиційної діяльності.
Виходячи з цього, капітал підприємства – це сукупність активів суб'єкта господарювання у грошовій, матеріальних та нематеріальних формах, які залучені з різних джерел, беруть участь в операційних (виробничих) та інвестиційних процесах суб'єкта підприємництва з метою отримання ним прибутку і максимізації ринкової вартості його активів.	

На практиці дослідженню теоретичних особливостей щодо формування і функціонування капіталу суб'єкта господарювання приділяли увагу багато українських та зарубіжних авторів. Порівняльна характеристика трактування поняття «капітал» авторами представлена у таблиці 1.1.

Розглянувши трактування капіталу підприємства різними вченими-економістами, доцільно виділити три підходи.

Перший підхід притаманний авторам, які під капіталом підприємства розуміють всю власність, що знаходиться в його розпорядженні, сформовану як за рахунок власних, так і за рахунок запозичених засобів [20].

Другий підхід притаманний авторам, які при визначенні капіталу підприємства виключають короткострокові зобов'язання, залишаючи у його складі лише активи, що сформовані за рахунок власного капіталу і довгострокових фінансових зобов'язань.

Третій підхід передбачає визначення суми капіталу, яка базується на виключенні із загальної валюти балансу тільки товарного кредиту, що надається постачальниками [18].

На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що капітал підприємства є категорією неоднозначною та проведення аналізу його виключно з фінансової точки зору та особливостей отримання доходу неприйнятним. Оскільки, будучи змінною величиною капітал постійно знаходиться у русі, часі та в просторі, проявляючи всі ознаки та особливості не тільки економічного, але й соціально-економічного феномена.

Аналізуючи існуючі визначення поняття «капітал підприємства», доцільно зазначити, що капіталом є усі фінансово-економічні ресурси суб'єкта підприємства, які втілені у його майно, яке використовується для розширеного відтворення з метою отримання прибутку. У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства його використовують як ресурс (інвестиційний, виробничий) та при цьому виступає він і носієм аналітичної інформації для управління підприємством на основі кругообігу капіталу.

У процесі формування капіталу підприємства потрібно дотримуватись наступних принципів [15; 27; 28]:

- врахування перспектив розвитку суб'єкта підприємництва;
- забезпечення відповідності між обсягом залученого капіталу підприємства та обсягами його активів;
- дотримання оптимальної структури капіталу;
- мінімізації витрат підприємства при формуванні його капіталу за рахунок різних джерел;
- забезпечення високоефективного використання капіталу в процесі функціонування суб'єкта підприємництва.

Поняття «структура капіталу» введене у сучасний фінансовий аналіз для визначення співвідношення джерел позичкового та власного фінансування, яке є прийнятим підприємством для реалізації його ринкової стратегії розвитку.

Зазначимо, що сьогодні даний термін досить часто замінюють поняттям «фінансовий важіль», оскільки важіль – це інструмент, який полегшує або ж примножує ефект витрачених зусиль. Залучення позикового фінансування має працювати на стратегічні цілі власника. У контексті фінансування даний термін посилає нас до стабільної практики фінансування довгострокового розвитку підприємства за рахунок позикових коштів задля досягнення інтересів власника, а точніше, для підвищення ринкової вартості активів суб'єкта господарювання [17, с. 113].

Здійснюючи вибір схем формування структури капіталу, потрібно враховувати недоліки та переваги обраних джерел фінансування (рисунок 1.1).

Зазначимо, що склад та структура капіталу суб'єкта господарювання залежить від факторів організаційного, виробничого та економічного характеру. У видах діяльності таких, як виробництво машин переважаючим елементом капіталу є амортизаційні відрахування. У легкій промисловості і торгівлі значна частка належить заробленому прибутку.

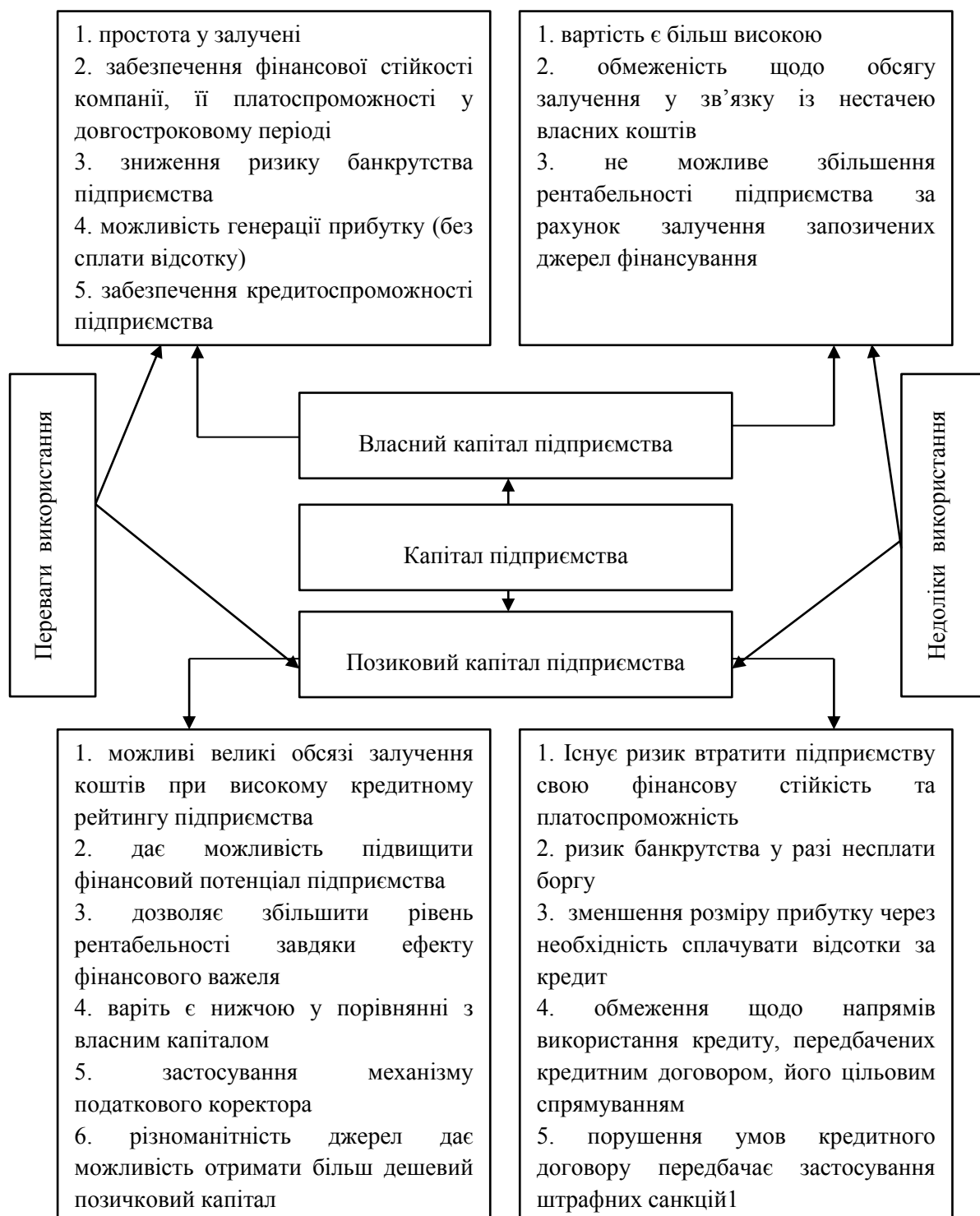

Рисунок 1.1 – Переваги та недоліки використання позикового та власного капіталу

Джерело: узагальнено за матеріалами [17, 19, 33, 35]

Разом з тим, один суб'єкт господарювання на різних етапах господарської діяльності має в своєму розпорядженні різний склад та

структуру капіталу. Наприклад, на етапі становлення підприємство фінансується за рахунок власних або ж позичкових коштів, а у міру його подальшого успішного розвитку з'являється зароблений власний капітал у формі прибутку. Кінцева структура капіталу суб'єкта підприємництва визначається шляхом аналізу розміру впливу окремих джерел додаткового капіталу на той, що функціонує на початку та зміни у ньому складової співвідношення власних та позичкових коштів.

Таким чином, структура капіталу підприємства формується за рахунок як внутрішніх, так і зовнішніх джерел, що пояснюється як особливостями фінансового розвитку власне самого суб'єкта господарювання, так і й усього фінансового ринку країни.

Структура капіталу, як правило, відображає не лише аспекти фінансової, операційної та інвестиційної діяльності, а насамперед впливає на результати його діяльності: визначає коефіцієнти рентабельності активів та власного капіталу, охоплює систему коефіцієнтів фінансової стійкості й платоспроможності тощо.

Таким чином, можна стверджувати, що структура капіталу підприємства є співвідношенням власних, позикових та залучених ресурсів у матеріальній і нематеріальній формі, що формується суб'єктом господарювання у процесі своєї діяльності для здійснення наступного її фінансування.

На сьогодні виокремлюють дві основні схеми формування структури капіталу суб'єкта господарювання:

- змішане фінансування, при якому капітал формується за рахунок власних і позикових коштів, які залучаються у різних пропорціях;
- повне самофінансування, при якому капітал підприємства формується за рахунок лише власних коштів і резервів [21; 22; 26].

Отже, підприємство, що спирається лише на власний капітал, має найвищий рівень фінансової стійкості, але така політика обмежує темпи його розвитку, а також не використовує фінансові можливості приросту прибутку на вкладений капітал.

Рисунок 1.2 – Класифікація видів капіталу підприємства

Джерело: узагальнено за матеріалами [1, 7, 16, 22]

Доцільно зазначити, що у певних ситуаціях керівництво суб'єкта підприємництва вимушене скористатися позичковим капіталом. Причиною цього є обмеження власних джерел фінансування, а саме наявності нульових

дивідендів, неможливості або ж нераціональності розміщення додаткової емісії акцій.

Таким чином, позичковий капітал є привабливим своєю відносною дешевизною для підприємств, але його залучення обмежене зростанням ризику для власників власного капіталу [24, с. 74].

Під поняттям «капітал підприємства» сьогодні розуміють різноманітні його види, які визначаються декількома десятками термінів. Усе це потребує необхідної систематизації використовуваних термінів. Дана систематизація, здійснена за основними класифікаційними ознаками (рисунок 1.2).

Капітал підприємства характеризується не тільки своєю багатоаспектністю, але й багатоманітністю форм, у яких він виступає.

Основними характеристиками, які відображають особливості використання категорії «капітал», виходячи безпосередньо із практичної площини, є:

- капітал підприємства виступає об'єктом економічного управління;
- капітал підприємства є його накопиченою цінністю;
- капітал підприємства є виробничим ресурсом, тобто фактором виробництва;
- капітал підприємства виступає інвестиційним фінансовим ресурсом;
- капітал підприємства є об'єктом власності й розпорядження;
- капітал підприємства є фактором ліквідності;
- капітал є фактором ризику підприємства;
- капітал виступає об'єктом надання тимчасових переваг;
- капітал є об'єктом купівлі-продажу;
- капітал є джерелом доходу [15, с. 12-21].

Основною метою формування капіталу є задоволення потреби в придбанні необхідних активів і оптимізації його структури з позиції забезпечення умов ефективного його використання.

Потреба в ресурсах являє собою їх грошовий еквівалент для створення і підтримки виробничо-технічної бази підприємства, достатнього запасу оборотних виробничих фондів і фондів обігу на початковій стадії діяльності підприємства і при подальшому його розвитку.

Проблема формування та ефективного використання капіталу підприємства припускає рішення питань про обсяг потреби, його склад і структуру, джерела додаткового капіталу, кінцевої структури капіталу підприємства, а також про фінансовий результат діяльності підприємства. Запропоноване визначення сутності капіталу відображає зміст даної економічної категорії й орієнтоване на розкриття структури капіталу в процесі функціонування підприємства протягом усього його життєвого циклу.

1.2 Особливості процесу формування та використання капіталу комунальних підприємств

Процес формування капіталу комунального підприємства передбачає послідовність взаємопов'язано-узгоджених дій та відбувається у нормативно-правовій та методичній основі фінансів підприємства і у межах бюджетного процесу на місцевому рівні.

Сьогодні великі обсяги руйнувань комунального господарств багатьох міст України, унаслідок повномасштабного вторгнення, вимагатимуть масштабних за обсягами майбутніх інвестицій у капітал з одного боку; та відчутне збільшення навантаження на комунальний сектор інших міст України. Надмірне скорочення ВВП України (на 40%) у 2022 році, відчутно знизило спроможність місцевих бюджетів у до капіталізації своїх комунальних підприємств, що спонукає місцеву владу до пошуку оптимальних шляхів фінансування своїх комунальних підприємств [2].

Дослідженням проблематики фінансування комунальних підприємств України після проведення бюджетної децентралізації займалися та вітчизняні науковці, як К. Багацька, К. Блакита, І. Волохова, Д. Загірняк, В. Глухова, Х. Кравченко, Ю. Слободяник та інші. Однак, актуальні особливості формування капіталу сучасних комунальних підприємств України залишаються розкритими не повністю і потребують подальшого вивчення.

Функції, що пов'язанні з формуванням капіталу з позиції процесного підходу описані ще І. О. Бланком [4, с. 73-77] розглядаються з двох сторін:

Зі сторони керуючої система підприємства:

- розробка стратегії формування капіталу підприємства;
- створення ефективних інформаційних систем для формування капіталу;
- аналіз фінансової діяльності, що пов'язана з формуванням капіталу;
- планування показників (індикаторів) формування капіталу;
- розробка системи стимулювання реалізації рішень;
- контроль за рішенням щодо формування капіталу;

Зі сторони спеціальної області управління підприємством:

- у процесі створення підприємства;
- у процесі розвитку підприємства;
- у процесі залучення позикового капіталу;
- у процесі управління середньозваженою вартістю капіталу підприємства, його структурою і фінансовими ризиками.

Нормативно-правовою базою щодо регулювання діяльності комунального підприємства України і формування його капіталу виступає:

– Конституція України (КУ) відповідно до статті 143 визначає право територіальних громад безпосередньо або ж через спеціально створені органи місцевого самоврядування створювати комунальні підприємства [29];

– Господарський Кодекс України (ГКУ), що описує систему управління господарською діяльністю у комунальному секторі, включаючи

систему організаційно-господарських повноважень територіальних громад і органів місцевого самоврядування щодо суб'єктів підприємництва, які віднесені до комунального сектора економіки та провадять свою діяльність керуючись правом господарського відання або ж права оперативного управління [6].

Також Кодекс уточнює поняття щодо суб'єктів господарювання комунального сектору, до яких можуть відноситись лише ті підприємства, комунальна власність у яких в статутному капіталі є більшою, аніж 50% або ж меншою часткою при умові, що вона забезпечує органам місцевого самоврядування право вирішального впливу на господарську діяльність підприємства [6];

– Закон України (ЗУ) «Про місцеве самоврядування в Україні», який відображає право комунальної власності як право територіальної громади володіти, доцільно, економічно, ефективно користуватися та самостійно розпоряджатися майном, яке є її власністю, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування. [29].

Зазначимо, що особливості формування капіталу комунального підприємства визначені у ГКУ. Зокрема встановлено, що статутний капітал комунального підприємства формується органом, до сфери управління якого воно відноситься. При цьому ніяких обмежень щодо розміру статутного капіталу комунального підприємства (максимальних та мінімальних розмірів) законодавством невизначено, оскільки це має встановлювати місцева рада. Термін повної сплати статутного капіталу становить 1 рік [29].

Відсутність законодавчих вимог щодо розміру статутного капіталу комунального підприємства призвело до того, що у окремих містах досить поширеним є явище нульового або ж мінімального його значення.

Зазначимо, що при такій ситуації, коли у комунального підприємства є нульовим або мінімальним розмір статутного капіталу, це спричиняє розмивання відповідальності власника та мінімізує відповідальність

керівника комунального підприємства звітувати перед місцевою владою щодо наданих інвестицій у капітал.

Окрім того, враховуючи те, що статутний капітал виконує страхову та захисну функції, його мінімальне значення негативно впливає на можливості комунального підприємства залучати позиковий капітал, а отже робить неможливим диверсифікацію капіталу та комунальне підприємство більш залежним від фінансових вкладень з місцевого бюджету.

Процес формування капіталу комунального підприємства включає декілька стадій та є різним для новостворених і діючих комунальних підприємств. Рішення щодо розміру статутного капіталу для створення нового комунального підприємства приймає місцева рада за допомогою голосування на пленарному засіданні. Підставою для прийняття відповідного рішення повинне бути розроблене обґрунтування щодо доцільності створення комунального підприємства на підставі фінансового розрахунку, який сформованим спеціалізованим профільним департаментом чи управлінням виконавчого комітету ради.

Оскільки підставою щодо створення нового комунального підприємства виступає передача певних повноважень від профільного відділу ланки місцевої виконавчої влади до установи господарської, яка діє на засадах комерції, то в створенні комунального комерційного підприємства покладено трансформацію регулюючої, забезпечувальної та контрольної функцій на контрольну функцію.

Забезпечення суспільних послуг жителям громади суб'єктами господарювання, що діють на комерційних засадах є найбільш поширеним методом взаємовідносин як в Україні, так і у світі.

Так, І. Волохова у своїй роботі [5, с. 320] стверджує, що серед всіх організаційних форм у сфері надання суспільних благ мешканцям громади ринковий підхід є найкращим. Кожна країна Європейського Союзу на місцевому рівні має комунальні підприємства, які не тільки виконують традиційні функції у наданні комунальних послуг, але ще й здійснюють

свою діяльність у висококонкурентних секторах економіки, де переважають приватні компанії.

Здійснення правового регулювання функціонування комунальних підприємств є аналогічним щодо регулювання діяльності державних комерційних підприємств і передбачає обов'язок складання фінансового плану, передбачає обмеження відчуження нерухомого й іншого майна підприємства, здійснення не повністю списання з балансу амортизованих основних засобів, регулює напрями капіталізації прибутку і визначає джерела формування майна (джерела капіталу підприємства).

Отже, відповідно до законодавства [29], джерелами формування капіталу комунального підприємства можуть бути:

– комунальне майно, що надане підприємству відповідно до рішення про його створення;

– кошти й інше майно, що одержані від реалізації продукції (робіт, або послуг) підприємства. Доцільно уточнити, що це після вирахування усіх витрат, податків та інших платежів, які здійснені для отримання цього доходу;

– цільові кошти, які виділені з місцевого бюджету. Дані кошти виділяються у вигляді цільових програм під конкретні показники ефективності бюджетної програми.

Зазначимо, що для певних категорій підприємств, таких як будівельні підприємства формування капіталу у вигляді бюджетних цільових надходжень є тимчасовим, оскільки по завершенню програми об'єкти, які створені за рахунок виділених державних коштів, передаються з балансу комунального підприємства на баланс відповідної територіальної громади;

– кредити надані банками, у тому числі міжнародними.

Зазначимо, що дане джерело фінансування є найменш поширеним у формуванні капіталу комунальних підприємств України;

– частина доходів підприємств, яка одержана ними за результатами господарської діяльності, і передбачена статутом. Тут також мова йде про прибуток, що має залишатися від здійснення основної діяльності;

– інші джерела, які не заборонені законодавством України, в тому числі державна допомога, гранти тощо.

Зазначимо, що у випадку, якщо комунальне майно передається як внесок до статутного капіталу комунального підприємства у його господарське підпорядкування, то здійснення оформлення передачі проводиться на основі акту приймання-передачі, разом із яким до комунального підприємства повинні бути передані документи фінансового обліку, де вказується інформація щодо дати введення його в експлуатацію, первісної, залишкової вартості та нарахованого зносу; інвентарні картки обліку та технічну документацію у разі передачі машин, верстатів, оргтехніки тощо.

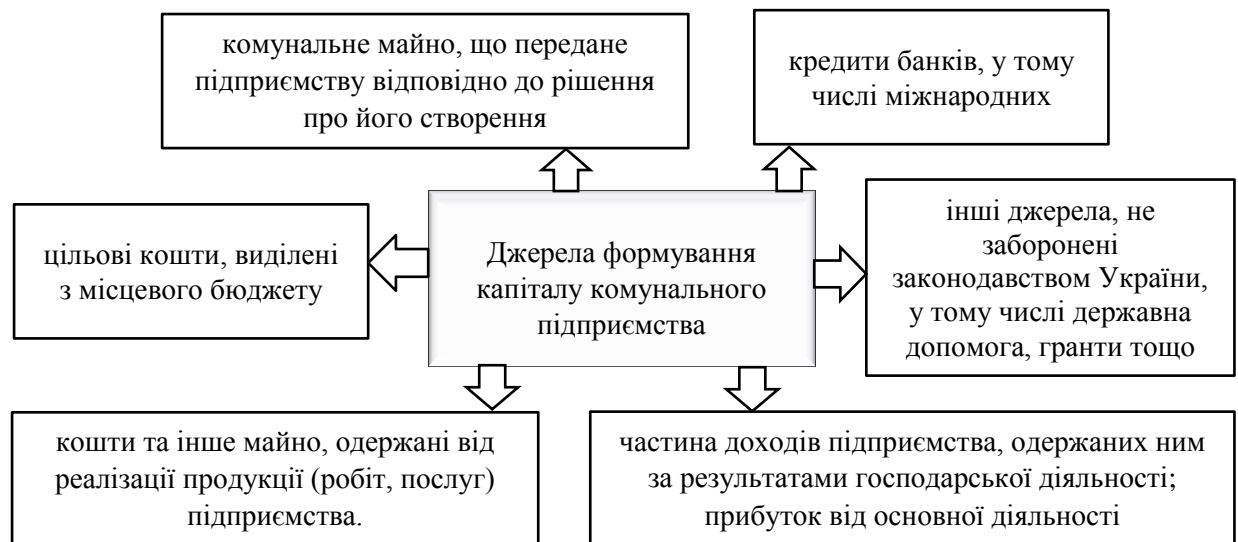

Рисунок 1.3 – Джерела формування капіталу для комунального підприємства

Джерело: узагальнено за матеріалами [17, 19, 33, 35]

Для поповнення статутного капіталу діючого комунального підприємства потрібно внести зміни до статутних документів комунального

підприємства та їх переоформлення у органах місцевого самоврядування. Через це найчастіше здійснюють оформлення передачі майна комунальному підприємству у формі внеску до додаткового капіталу, який не потрібно реєструвати по новому та на рівні зі статутним капіталом збільшує балансову капіталізацію комунального підприємства.

Законодавство дозволяє органам місцевого самоврядування самостійно приймати рішення щодо збільшення статутного капіталу комунального підприємства, однак окремих підстав для подібного збільшення законом не передбачено.

Суттєвою відмінністю комунального підприємства від приватного підприємства є те, що у приватному секторі здійсненні внески до статутного або додаткового капіталу не мають цільового призначення, а у комунальних підприємств по суті теж саме, однак з врахуванням того, що балансова капіталізація комунального підприємства формується зазвичай за рахунок бюджетних коштів, тому ці кошти повинні бути затвердженими місцевою радою як видатки бюджету, відповідно до них повинна бути складена відповідна бюджетна програма, що додатково забезпечує підзвітність комунального підприємства.

У випадку, якщо комунальне підприємство отримує кошти на поповнення статутного капіталу через Казначейство (як одержувач у межах головного розпорядника), тоді крім бюджетної програми органу місцевого самоврядування повинен ще бути підготовлений план по використанню бюджетних коштів [29].

Зазначимо, що особливістю грошового внеску до статутного капіталу комунального підприємства є тим, що для комунального підприємства буде це вважатися фінансовою інвестицією, оскільки орган місцевого самоврядування в обмін на внесок отримує свою частку в статутному капіталі [6]. І відповідно до Податкового кодексу (ПК), фінансовою інвестицією вважається господарська операція, що передбачає придбання корпоративних прав [8].

Таким чином, комунальні підприємства мають періодично коригувати вартість цієї фінансової інвестиції на звітну дату балансу. Однак комунальні підприємства в Україні не завжди дотримуються цього правила. Для органів місцевого самоврядування вкладення у статутний капітал комунального підприємства подібні до капітальних трансфертів підприємствам, установам та організаціям. Відповідно такі видатки повинні бути безповоротними, одноразовими, безоплатними, нерегулярними та цільовими.

Однак внески у статутний капітал підприємства по суті не повинні бути безоплатними та безповоротними, тому що орган місцевого самоврядування отримує свої корпоративні права і у залежності від рішення органу місцевого самоврядування, комунальні підприємства можуть мати повинність сплачувати дивіденди до місцевого бюджету, що відповідно до теорій корпоративних фінансів виступає платою за користування власним капіталом.

Таким чином, корпоративні підходи щодо управління комунальними підприємствами визначають для органів місцевого самоврядування як для власників додаткові можливості, які пов'язані з перевагами корпорацій у частині володіння корпоративними правами. Так, частина доходу і кошти, які одержані від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), є внутрішніми джерелами фінансування підприємства, однак практика господарювання українських комунальних підприємств свідчить про незначну частку даного фінансування у джерелах формування їх капіталу [9; 10].

Як свідчать дослідження, досить висока частка українських комунальних підприємств – 82% (у 2022 році) мала нульову рентабельність власного капіталу [10], тобто вони не формували внутрішніх джерел фінансування. У той час як внутрішні джерела виступають запорукою стійкого фінансового розвитку і є свідченням позитивної тенденції зростання реальної капіталізації.

Доцільно відзначити, що на сьогодні цільове фінансування виступає зручним джерелом формування капіталу комунального підприємства для

органів місцевого самоврядування, оскільки дане фінансування виділяється під відповідну бюджетну програму, яка має мати кількісні та якісні показники (індикатори) ефективності, окрім того комунальні підприємства є також підзвітним щодо цільового використання коштів перед місцевою владою.

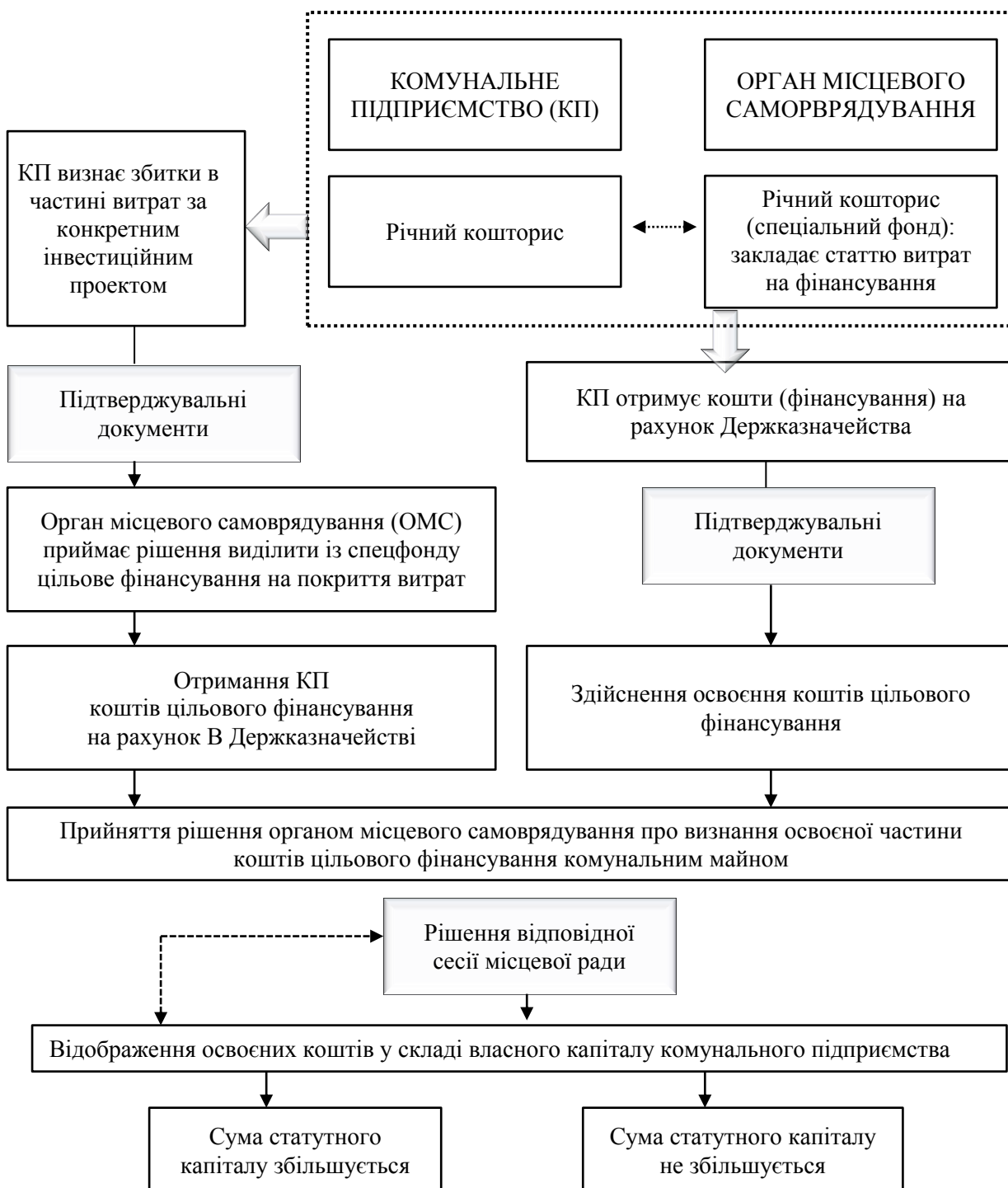

Рисунок 1.4 – Алгоритм визнання коштів цільового фінансування власним капіталом комунального підприємства

Тому на підставі цього ми вважаємо, що причиною низької частки цільового фінансування як форми фінансування капіталу комунальних підприємств виступає підзвітність, на відміну від формування статутного або додаткового капіталу, коштами від поповнення якого підприємство має право розпоряджатися на власний розсуд.

Також, зазначимо, що не популярним джерелом фінансування серед комунальних підприємств досі виступає і позиковий капітал, незважаючи на те, що зазвичай гарантом за отриманими кредитами комунальним підприємствам виступає саме міська рада, тобто фактично кошти міського бюджету. Тому грантові кошти у складі доходів комунального підприємства потенційно можуть формувати прибуток як внутрішнє джерело його фінансування.

Поширеною формою отримання коштів з місцевого бюджету у українських комунальних підприємств виступає і державна допомога. Даний вид фінансової підтримки суб'єктів підприємництва не є новим щодо змісту, але має суттєві новації щодо форми. Вимоги щодо оприлюднення інформації про державну допомогу визначені в угоді про Асоціацію України з Європейським Союзом. Зокрема, передбачено створення повного реєстру державної допомоги [17].

Згідно з Законом України (ЗУ,ст.1) «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» державною допомогою вважається підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави або місцевих ресурсів, що спотворює чи має загрози спотворення економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів або упровадження окремих видів господарської діяльності [29]. Таким чином, ключовою причиною моніторингу і оприлюднення інформації про державну допомогу є захист економічної конкуренції та забезпечення рівних прав усім учасникам ринку незалежно від форми їх власності.

Підводячи підсумки можна стверджувати, що формування капіталу для комунального підприємства має свої особливості, які не є властивими підприємствам приватного та корпоративного сектору. Хоча кожне вітчизняне комунальне підприємство має свою відокремлену фінансову звітність та функціонує відповідно до вимог Господарського кодексу, бюджетна політика на рівні локальному має вирішальний вплив на формування капіталу даного типу підприємства, оскільки домінуючою частиною поповнення власного капіталу для комунального підприємства є кошти місцевих бюджетів, при цьому у край рідко дані кошти надаються у формі саме цільового фінансування.

Самофінансування вітчизняних комунальних підприємств перебуває на дуже мінімальному рівні. Великі обсяги надання державної допомоги підвищують залежність комунального підприємства від бюджетного фінансування, що на ряду із зростанням кількості комунальних підприємств викликає зростання бюджетних витрат, що досить часто є непродуктивними, спричиняє економічну конкуренцію та має негативний вплив на ринок у цілому.

2 Аналітико-практичні аспекти оцінки капіталу комунального підприємства

2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності комунальних підприємств України та оцінка капіталу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» у 2021-2023 роках

У 2023 році в Україні налічується близько 14000 комунальних підприємств (КП). Ефективність їх діяльності, як і діяльності державних підприємств, яких в Україні близько 3700, страждає від політичного та військового втручання. Кількість комунальних підприємств та товариств, що знаходяться в обласних центрах України і, які підпорядковані міським радам на сьогодні становить 706 одиниць. Зростання банкрутства комунальних підприємств в Україні спостерігається з року у рік. Зокрема, рекордним виявився 2021 рік. Найчастіше визнавалися неплатоспроможними та ліквідовувалися комунальні підприємства на Київській, Дніпропетровській, Львівській, Харківській та Одеській області. Із усіх міст країни найбільша кількість таких комунальних підприємств на сьогодні зафіксована у Кривому Розі, Дніпрі, Херсоні, Харкові та у Львові.

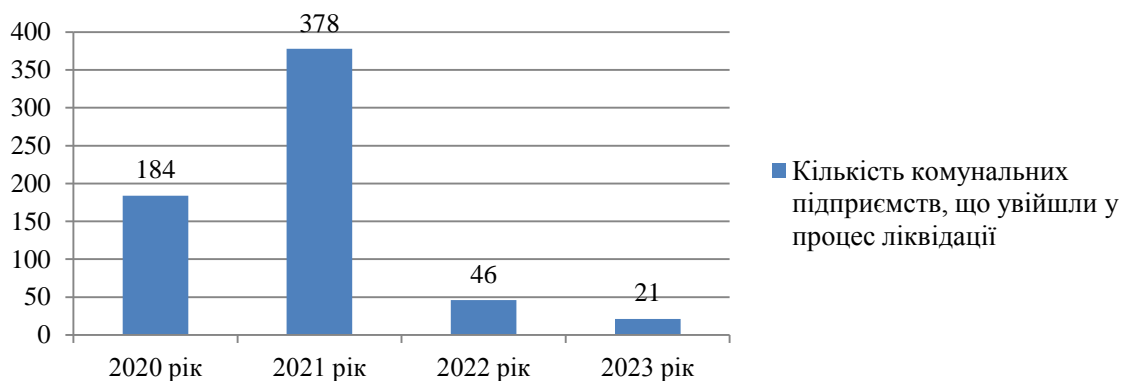

Рисунок 2.1 – Динаміка банкрутств комунальних підприємств в Україні за 2020-2023 роки

Дана ситуація із банкрутства комунальних підприємств України обумовлена наступними чинниками:

- незадовільним технічним станом і частковою або повною зношеністю основних фондів, системи водопостачання та водовідведення, об'єктів житлового фонду та благоустрою;
- використанням застарілих технологій і обладнання комунальними підприємствами;
- великою енергоємністю технологічних виробничих процесів;
- обмеженістю інвестицій і недостатністю фінансових ресурсів, які необхідні для створення, розвитку й впровадження новітніх проектів;
- великою заборгованістю споживачів за отримані ними комунальні послуги;
- суттєвим зростанням вартості енергоносіїв та матеріально-технічних ресурсів;
- наявністю заборгованості по заробітній платі та за спожиті енергоносії, пов'язані із обмеженістю обігових коштів;
- відсутністю механізму щодо погодження тарифів на енергоносії, які встановлюються на державному рівні, а також тарифів на послуги комунальних підприємств, які встановлюються на місцевому рівні;
- необхідністю покращення фінансового стану вітчизняних комунальних підприємств, забезпечення споживачів відповідними комунальними послугами належної якості і підтримання соціальної стабільності у населених пунктах громади.

Згідно проведених розрахунків (таблиця 2.1) доцільно відзначити, що видатки на житлово-комунальну сферу зросли на 222,2% у 2022 році у порівнянні з 2021 роком та на 1483,21% у 2023 році у порівнянні з 2022 роком. Це є найбільшим темпом зростання у порівнянні з іншими сферами у Зведеному бюджеті України за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.1 – Динаміка складу видатків у зведеному бюджеті України на комунальну сферу у 2021-2023 роках

Сфера	Загальний обсяг, млн. грн			Темп зростання, %	
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2022 р./ 2021 р.	2023 р./ 2022 р.
Житлово-комунального господарства	164,2	528,5	8369,5	+222,2	+1483,21
Охорони здоров'я	170505,3	184267,7	179258,3	+8,17	-2,73
Духовного та фізичного розвитку	15970,4	11051,4	11817,8	-30,81	+6,94
Освіти	63837,2	58508,2	60452,3	-8,36	+3,31
Соціального захисту та соціального забезпечення	339278,7	425987,2	469251,2	+25,55	+10,15
Загалом видатки у зведеному бюджеті України	1490258,8	136803,4	4014418,5	-90,81	2834,46

Оскільки переважна більшість комунальних комерційних підприємств є збитковими, тому фінансове забезпечення їх діяльності відбувається у в основному за рахунок фінансування із місцевих бюджетів. Функціонування за рахунок отримання ними лише бюджетної допомоги спотворює конкуренцію, а також несе у собі корупційні ризики. Так, у 2023 році комунальні підприємства Хмельниччини профінансовані на загальну суму понад 910,5 млн. грн., у тому числі з міського бюджету виділено 313,4 млн. грн., з яких тільки 62,3 млн. грн. використано на фінансування комунальних некомерційних підприємств.

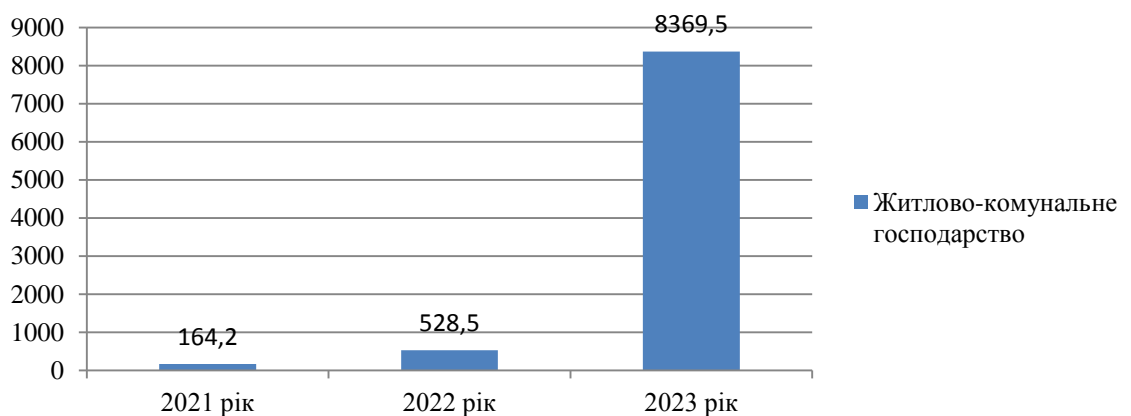

Рисунок 2.2 – Динаміка видатків на житлово-комунальне господарство в Україні за 2021-2023 роки

Кінець таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.2. Поточні зобов'язання	14830	11875	3916	-2955	-10914	-7959	-19,93	-73,59	-67,02316
2.2.2. Кредиторська заборгованість	2918	3156	2592,3	238	-325,7	-563,7	8,16	-11,16	-17,86
2.2.4. Інші поточні зобов'язання та забезпечення	322	478	76	-12018,5	-13727	-1708,5	-46,72	-53,37	-12,47

Джерело: пораховано за звітністю КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» (Додаток А-В)

Результати горизонтального і вертикального аналізу майна КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» у 2021-2023 роках, свідчать про наявність як позитивних, так і й негативних ознак та тенденцій у майновому стані комунального підприємства.

Отже, по горизонтальному аналізі. Основні засоби, оборотні виробничі засоби, виробничі запаси, необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття – протягом 2021-2023 років поступово не значно скоротилося.

Відбулося зменшення оборотних активів комунального підприємства на 7,5% та на 6,72% у 2023 році у порівнянні з 2022 роком.

Грошові кошти та їх еквіваленти теж зросли на 17,5% у 2023 році у порівнянні з 2022 роком.

Поточна дебіторська заборгованість скоротилася на 48,65% у 2023 році у порівнянні з 2021 роком.

Щодо пасиву, то власний капітал комунального підприємства зберігся майже на тому ж рівні і становить у структурі більше 50% від усього капіталу за 2021-2023 роки.

Зобов'язання, поточні зобов'язання та кредиторська заборгованість – мають не велике збільшення показників.

Згідно даних та проведених обрахунків, ми спостерігаємо, що дане комунальне підприємство з кожним роком, має все вищі показники діяльності. Таким чином, підвищуючи свій економічний потенціал.

Протягом 2021-2023 року найбільшу частку питомої ваги займають необоротні активи 50,57%, 58,05% та 57,04%.

Таблиця 2.3 – Вертикальний аналіз балансу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» у 2021-2023 роках

Показник	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Відхилення за питомою вагою,		
	тис. грн	пито-ма вага, %	тис. грн	пито-ма вага, %	тис. грн	пито-ма вага, %	2020 р. до 2019 р.	2021 р. до 2019 р.	2021 р. до 2020 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Актив									
Майно - всього	29938	100	26270	100	24130	100	0	0	0
1. Необоротні активи	15140	50,57	15251	58,05	13851	57,40	7,48	6,83	-0,65
1.1 Основні засоби	12362	41,29	12130	46,17	10821	44,84	4,88	3,55	-1,33
2 Оборотні активи	14798	49,43	11019	41,95	10279	42,60	-7,48	-6,83	0,65
2.1 Оборотні виробничі засоби	1147	3,83	1347	5,13	1932	8,01	1,30	4,18	2,88
2.1.1. Виробничі запаси	1147	3,83	1347	5,13	1932	48,63	1,30	-1,98	-1,53
2.2. Фонди обігу	2451	8,19	660	2,51	3379	14,00	-5,67	5,82	11,49
2.2.1. Готова продукція і товари	5963,5	19,92	6201,3	43,11	6113,6	41,10	-19,92	-0,90	-2,01
2.2.2. Поточна дебіторська заборгованість	12129	40,51	8370	31,86	6228	25,81	-8,65	-14,70	-6,05
2.2.3. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	389	0,13	162	0,13	1219	0,68	-32,37	-14,4	17,97
2.2.4. Витрати майбутніх періодів	0	0,08	23,5	0,16	13,8	0,09	0,08	0,01	-0,07
2.2.5. Інші оборотні активи	1133	4,36	1139	1,83	927	0,25	-2,53	-4,11	-1,58
2.3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	192	0,64	357	1,36	56	0,23	0,72	-0,41	-1,13
Пасив									
Капітал – всього	29938	100	26270	100	14871,8	100	0	0	0
1. Власний капітал	15108	50,46	14395	54,80	14467	97,28	4,33	46,81	42,48
1.1. Зареєстрований капітал	8557	28,58	8557	32,57	8557	57,54	3,99	28,96	24,97
2. Зобов'язання	14830	49,54	11875	45,20	9663	64,98	-4,33	15,44	19,77
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2. Поточні зобов'язання	14830	49,54	11875	45,20	3916	26,33	-4,33	-23,20	-18,87

Кінець таблиці 2.3

2.2.1. Короткострокові кредити	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2.2. Кредиторська заборгованість	2918	9,75	3156	12,01	2593,2	17,44	2,27	7,69	5,42
2.2.3. Доходи майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2.4. Інші поточні зобов'язання та забезпечення	322	65,36	478	95,28	76	80,66	29,92	15,3	-14,62
2.3. Зобов'язання, пов'язані з не оборотними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Джерело: пораховано за звітністю КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» (Додаток А-В)

Значення найменшої питомої ваги міститься у виробничих запасах (3,83%; 5,13% та 1,3%), грошових коштах та фінансових інвестиціях (0,13; 0,13 та 0,68). Відхилення питомої ваги зазнали інші поточні зобов'язання, зменшившись на 14,62% у 2023 році у порівнянні з 2021 роком.

У пасиві відбулося невелике збільшення показників кредиторської заборгованості (7,68; 5,42%).

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки доходів КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» у 2021-2023 роках

Вид доходів	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відхилення (+; -)			
	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	абсол., тис. грн	відн., %	абсол., тис. грн	відн., %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	24150	93,4	27558	90,5	31175	79,5	+3408	14,11	+3617	13,13

Кінець таблиці 2.4

Інші операційні доходи	1440	5,6	1456	5,0	6688	17,0	+16	1,11	+5432	373,1
Інші доходи	262	1,0	1421	4,5	1369	3,5	+1159	442,4	-52	-3,65
Разом доходи	25852	100	30435	100	39232	100	+4583	-	+8797	-

Джерело: пораховано за звітністю КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» (Додаток А-В)

За даними таблиці 2.4 підприємство формує доходи переважно в процесі основної операційної діяльності. Так, у звітному році в загальній величині доходів 93,4% припадає на чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), 5,6 % – інші операційні доходи.

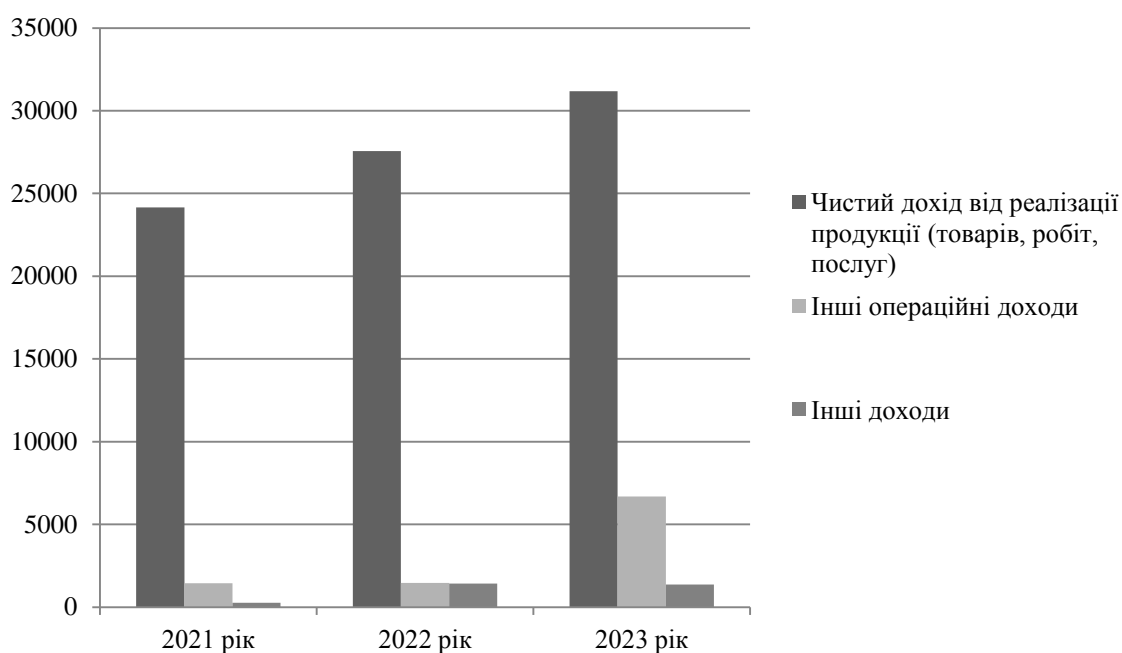

Рисунок 2.3 – Динаміки доходів КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» у 2021-2023 роках

У 2023 році порівняно з 2022 роком чистий дохід від основної операційної діяльності збільшився на 3617 тис. грн (13,13%), а дохід від іншої операційної діяльності збільшився також на 5432 тис. грн (373,1%).

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів (середньорічної вартості майна і ресурсовіддачі) на зміну чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства». Вихідною інформацією для цього є форма № 1 «Баланс та форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за базовий і звітний роки (додатки А-В).

За методикою, наведеною в табл. 6.2, заповнюється табл. 6.3

Таблиця 2.5 – Показники вихідної інформації

Показник	Методика розрахунку за даними форми № 1 та форми № 2
1. Середньорічна вартість майна комунального підприємства	форма № 1 (ряд.1300, гр. 3+ ряд.1300, гр. 4)÷2
2. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Ф. №2: 2000

Таблиця 2.6 – Вихідна інформація для факторного аналізу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства»

Показник	Умовне позначення	2022 рік	2023 рік	Відхилення +; -	
				Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
1. Середньорічна вартість майна, тис. грн	М	28104	25200	-2904	-10,33
2. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	ЧД	27558	31175	+3617	+13,13
Ресурсовіддача, грн/грн (п.2÷п.1)	РВ	0,98	1,24	+0,26	+26,53

Модель факторного аналізу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) наступна:

$$\text{ЧД} = \text{М} \cdot \text{РВ} \quad 2.1$$

За даними таблиці 2.5 робиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

$$\text{ЧД}_y = \text{М}_1 \cdot \text{РВ}_0 \quad 2.3$$

$$\text{ЧД}_y = 25200 \cdot 0,98 = 24696$$

Тоді загальна зміна (+, -) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг), тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_2 \quad 2.4$$

$$\Delta \text{ЧД} = 31175 - 27558 = +3617$$

У тому числі за рахунок факторів:

1) середньорічної вартості майна (екстенсивний чинник):

$$\Delta \text{ЧД}_M = \text{ЧД}_y - \text{ЧД}_0 \quad 2.5$$

$$\Delta \text{ЧД}_M = 24696 - 27558 = -2862$$

2) ресурсовіддачі (інтенсивний чинник):

$$\Delta \text{ЧД}_{\text{РВ}} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{УМ}} \quad 2.6$$

$$\Delta \text{ЧД}_{\text{РВ}} = 31175 - 24696 = +6479$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧД}_M + \Delta \text{ЧД}_{PB}$$

2.7

$$\Delta \text{ЧД} = - 2862 + 6479 = +3617$$

Таблиця 2.7 – Показники оборотності оборотних активів КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» за 2021-2023 роки

Показник	Роки			Відхилення (+,-) 2022/2021		Відхилення (+,-) 2023/2022	
	2021	2022	2023	Абсол., тис. грн	Відн., %	Абсол., тис. грн	Відн., %
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	24150	27558	31175	+3408	+12,37	+3617	+13,13
2. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	14798	11019	10279	-3779	-34,29	-740	-7,2
3. Коефіцієнт обертання оборотних активів (п.1 ÷ п.2)	1,63	2,5	3,03	+0,87	+53,37	+0,53	+21,2
4. Коефіцієнт завантаження оборотних активів (п. 2÷ п.1)	0,6	0,4	0,3	-0,2	-33,33	-0,1	-25
5. Тривалість одного обороту оборотних активів, днів (360 ÷ п. 3)	220	144	118	-76	-34,55	-26	-18,1

Джерело: пороховано за звітністю КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» (Додаток А-В)

У 2023 році порівняно з 2022 роком чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» збільшився на 3617 тис. грн, або 13,13 %. Дана зміна відбулася під впливом таких факторів. У результаті зменшення середньорічної вартості майна на 2904 тис. грн, що становить 10,33 %, чистий дохід збільшився на 3617 тис. грн. Водночас за рахунок підвищення ресурсовіддачі на 0,26 грн (26,43%) чистий дохід зріс на 3617 тис. грн.

Таким чином, головним фактором збільшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт чи послуг) комунального підприємства стало підвищення ресурсовіддачі.

За результатами розрахунку показників оборотності оборотних активів (таблиця 2.7) КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» коефіцієнт обертання збільшився з 1,63 у 2021 році до 3,03 у 2023 році, відповідно коефіцієнт завантаження зменшився з 0,6 у 2021 році до 0,3 у 2023 році, а тривалість одного обороту оборотних активів скоротилася з 220 до 118 днів і становить близько трьох кварталів.

Наведені зміни показників свідчать про суттєве прискорення оборотності оборотних активів КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства», що пояснюється збільшенням чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) (на 13,13%) з одночасним зменшенням середньорічної вартості оборотних активів (на 7,2%).

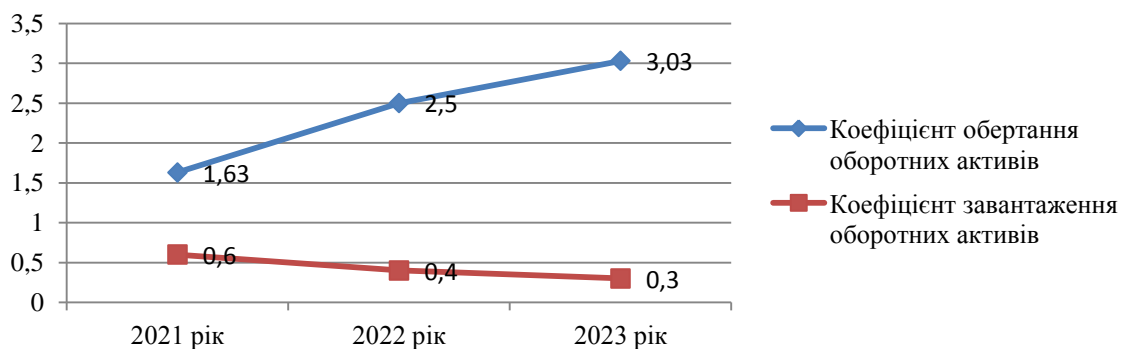

Рисунок 2.4 – Коефіцієнти оборотності оборотних активів КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства»

Таблиця 2.8 – Показники рентабельності та окупності капіталу (активів) КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» за 2021-2023 роки

Показник	Роки			Відхилення (+,-) 2022/2021		Відхилення (+,-) 2023/2022	
	2021	2022	2023	Абсол., тис. грн	Відн., %	Абсол., тис. грн	Відн., %
Загальна рентабельність (збитковість) сукупного капіталу, %	1,08	1,95	3,56	0,87	80,55	1,61	85,56
Чиста рентабельність (збитковість) сукупного капіталу, %	1,0	2,04	4,6	1,04	1,04	2,56	125,5
Загальна рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	1,82	3,73	7,67	1,91	104,9	3,94	105,6
Чиста рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	1,82	3,73	7,67	1,91	104,9	3,94	105,6
Коефіцієнт окупності сукупного капіталу	0,8	1,05	1,29	0,25	31,25	0,24	22,86
Коефіцієнт окупності власного капіталу	1,6	1,9	2,15	0,3	18,75	0,25	13,16
Період окупності сукупного капіталу, років	8,8	6,1	5,2	-2,7	-30,68	-0,9	-14,75
Період окупності власного капіталу, років	8,3	5,8	4,3	-2,5	-30,12	-1,5	-25,86

За даними таблиці 2.8 комунальне підприємство «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» має позитивну динаміку щодо усіх показників рентабельності. Так, спостерігається підвищення показників, які характеризують прибутковість основної діяльності підприємства.

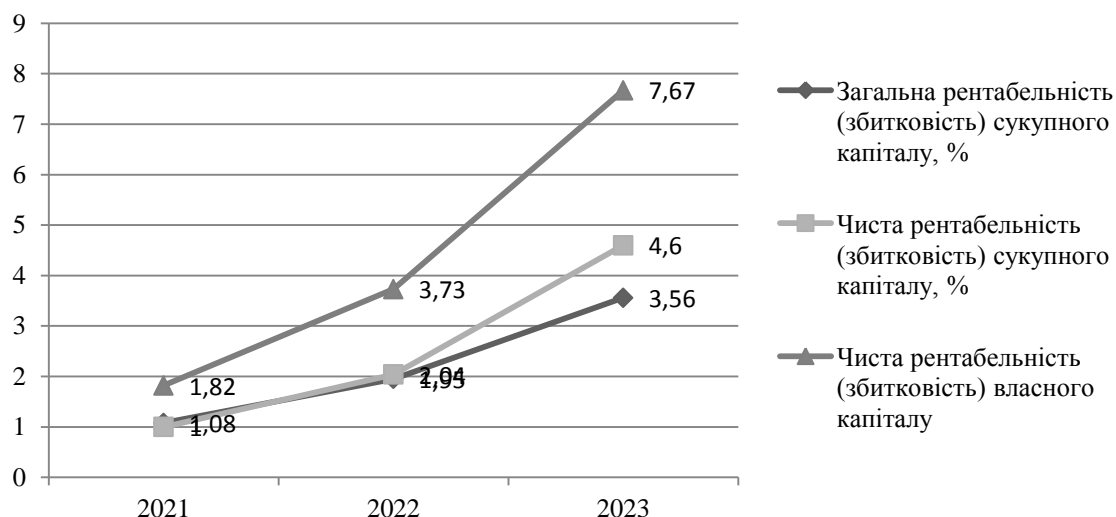

Рисунок 2.5 – Показника рентабельності капіталу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» за 2021-2023 роки

Спостерігається також збільшення показників рентабельності реалізованої продукції, рентабельності капіталу, чиста рентабельність капіталу. Наприклад, чиста рентабельність капіталу підвищилася на 125 в. п. (із 1,82% у 2021 році до 7,67% – у 2023 році), загальна рентабельність сукупного капіталу – на 85,56 в. п. (із 1,08 до 3,56%).

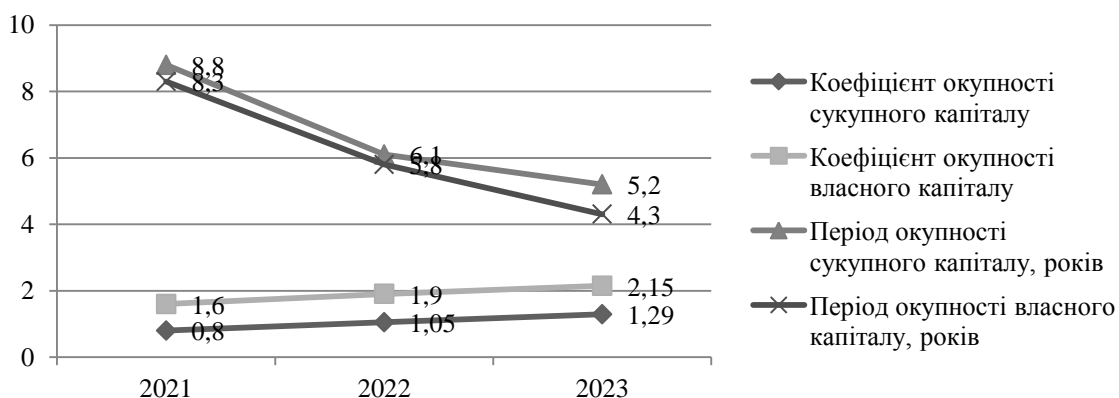

Рисунок 2.6 – Показники окупності капіталу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» за 2021-2023 роки

Значення показників загальної і чистої рентабельності не збігаються у зв'язку з наявністю витрат з податку на прибуток.

Період окупності сукупного капіталу зменшився з 8,8 до 5,2 року, а власного капіталу – з 8,3 до 4,3 року.

2.2 Напрями оптимізації капіталу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства»

У сучасних умовах господарювання, структура капіталу є тим фактором, що безпосередньо впливає на фінансовий стан підприємства, а саме на його платоспроможність та ліквідність, величину доходу, рентабельність діяльності. Важливим завданням менеджменту компанії є формування найбільш доцільної структури капіталу для його подальшої ефективної діяльності.

Розглядаючи структуру капіталу, зазначимо, що під структурою капіталу варто розуміти співвідношення між власним та позичковим капіталом. Власний та запозичений капітал мають деяку відмінність, яка впливає з різного рівня дохідності останніх та рівня ризику для власників цього капіталу.

Для залучення коштів на комунальному підприємстві використовують і позиковий капітал, оскільки в сучасних умовах саме він дає змогу акумулювати значні обсяги фінансових ресурсів, щоб реалізувати інвестиційні проекти.

Сьогодні розглядають два основних варіанти співвідношення власного та позикового капіталу. На думку українських науковців оптимальним є співвідношення 50/50, при цьому досягається найменша середньозважена вартість капіталу або ж найменша його гранична вартість у випадку додаткового залучення коштів. Зарубіжні вчені оптимальним визнають таке

співвідношення, як 60/40, тобто 60% власного капіталу та 40% позичкового капіталу, при цьому забезпечується високий рівень фінансової стійкості й рентабельності капіталу.

Таким чином, згідно з даними таблиці 2.9, у 2021-2023 роках у загальній структурі пасивів КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» власний капітал займає 50-59%, тобто підприємство використовує не лише власні кошти та є залежним від зовнішніх кредиторів.

Проте ця особливість є і позитивним явищем для КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства», оскільки підприємство залучає і спрямовує кошти для розвитку, модернізації обладнання та рефінансування і має змогу забезпечити формування додаткового обсягу активів у періоди сприятливої кон'юнктури ринку, використовуючи фінансові можливості приросту прибутку для підприємства на вкладений капітал.

Таблиця 2.9 – Аналіз структури фінансових ресурсів КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» у 2021-2023 роках

Показник	Роки					
	2021		2022		2023	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Власний капітал	15108	50,46	14476	59,8	14395	54,8
Позиковий капітал	14830	49,54	9663	40,2	11875	45,2
Усього	29938	100	24139	100	26270	100

Під час оцінювання оптимальної цільової структури капіталу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» доцільно скористатися наступними показниками.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який показує готовність комунального підприємства негайно ліквідувати свою короткострокову заборгованість.

Розраховується коефіцієнт як співвідношення вартості ліквідних активів до суми поточної заборгованості [12, с. 312]:

$$K_{AP} = \frac{A_1}{P_1 + P_2} \quad 2.8$$

де A_1 – це ліквідні активи (форма № 1, рядок 1160, 1165);

P_1 – це термінові пасиви (форма № 1, рядок 1615-1650);

P_2 – це короткострокові пасиви (форма № 1, рядок 1600-1610, 1660-1690).

Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначає платоспроможність комунального підприємства на дату складання його балансу, а тому висновки щодо майбутньої його ліквідності на основі цього показника не доцільно робити. Однак, зазначимо, що у закордонній аналітичній практиці нормальною вважається ситуація, коли значення даного показника дорівнює 0,2–0,3; в українській – нормативи ліквідності не розроблені, однак теоретично достатнім вважається значення коефіцієнта $> 0,2-0,35$.

Коефіцієнт критичної ліквідності відображає прогностичні платіжні можливості комунального підприємства за умови вчасного здійснення розрахунків з дебіторами. Обчислюють даний показник відношенням ліквідних активів й активів, які швидко реалізуються, до суми поточної заборгованості підприємства.

$$K_{KL} = \frac{A_1 + A_2}{P_1 + P_2} \quad 2.9$$

де A_2 – це швидко ліквідні активи (форма № 1, рядок 1115-1155).

Коефіцієнт критичної ліквідності дає можливість оцінити спроможність погашення комунальним підприємством поточних зобов'язань у разі критичного його стану. Даний коефіцієнт визначає очікувану

платоспроможність підприємства у короткостроковому періоді. Оптимальним значенням даного коефіцієнту є 1,0.

Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності визначає загальну платоспроможність комунального підприємства, показує, якою мірою обігові активи покривають поточні зобов'язання. Розраховують даний показник за наступною формулою [10, с. 313].

$$K_{\text{ПЗЛ}} = \frac{A_1 + A_2 + A_3}{\text{П}_1 + \text{П}_2} \quad 2.10$$

де A_3 – це повільно ліквідні активи (форма № 1, рядок 1100-1110, 1170-1190, 1200).

Коефіцієнт рентабельності власного капітану, визначає загальний рівень прибутку, що є генерованим власним капіталом підприємства та оцінює рівень ефективності використання власного капіталу підприємства.

$$K_{\text{РВК}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВКП}} \quad 2.11$$

де $K_{\text{РВК}}$ – коефіцієнт рентабельності власного капіталу;

ЧП – чистий прибуток підприємства за певний період;

ВКП – сума власного капіталу підприємства за певний період.

Показник (коефіцієнт) фінансової автономії характеризує платоспроможність підприємства (самофінансування), яка є гарантованою, його рівновагу між власними та запозиченими джерелами, довіру кредиторів та партнерів (інвесторів) і рівень залежності від них підприємства.

$$K_{\text{ФА}} = \frac{\text{ВК}}{\text{ПБ}} \quad 2.12$$

Коефіцієнт відношення позикового і власного капіталу (коефіцієнт фінансування) визначається за формулою:

$$K_{\Phi} = \frac{KЗ + ПЗ + ВМП + ДМП}{ВК} \quad 2.13$$

де КЗ – короткострокові зобов'язання;

ПЗ – поточні зобов'язання;

ВМП – витрати майбутніх періодів;

ДМП – доходи майбутніх періодів.

Наступним коефіцієнтом є коефіцієнт маневрування власними коштами комунального підприємства, який розраховується за такою формулою:

$$K_{МК} = \frac{ВК - НА}{ВК} \quad 2.14$$

Таблиця 2.10 – Значення коефіцієнтів КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» за обраним алгоритмом

Показник	Нормативне значення	Значення показника (коефіцієнта)		
		на кінець 2021 року	на кінець 2022 року	на кінець 2023 року
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності - $K_{АЛ}$	$> 0,20 - 0,30$	0,03	0,01	0,13
2. Коефіцієнт критичної ліквідності - $K_{КЛ}$	$= 1,0$	0,92	0,7	0,65
3. Коефіцієнт поточної ліквідності - $K_{ПЛ}$	$1,0 - 2,0$	0,10	0,21	0,3
4. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу - $K_{РВК}$	-	0,017	0,018	0,037
5. Коефіцієнт фінансової автономії - $K_{ФА}$	$\geq 0,5$	0,5	0,55	0,6

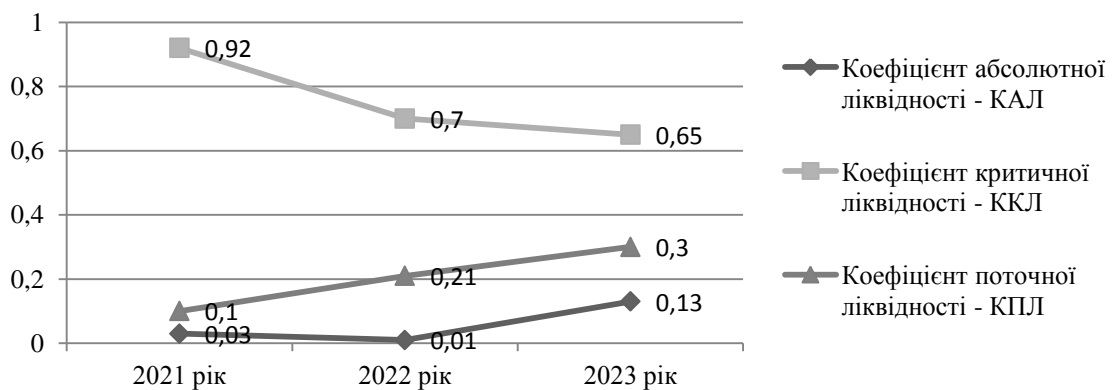
Кінець таблиці 2.10

6. Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу - K_{Φ}	$\leq 1,0$	0,93	0,8	0,71
7. Коефіцієнт маневрування власних коштів - K_{MK}	–	-0,01	-0,06	-0,06

Провівши аналіз формування та використання власного капіталу комунального підприємства, ми бачимо, що КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» є фінансово стійким і платоспроможним. Протягом трьох років аналізу показники ефективності змінювались незначно.

Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» знаходиться у межах нормативного значення у 2021, 2022 та 2023 роках (0,93; 0,8; 0,73). Також коефіцієнт фінансової автономії теж має оптимальне значення за досліджуваний період (0,5; 0,55; 0,6).

Так, у підприємства наявна як частка власного капіталу в загальному підсумку балансу, так і частка позикового капіталу у співвідношенні 55 до 45 і це дає змогу підприємству мати оптимальну структуру капіталу та бути водночас незалежним від кредиторів.

Рисунк 2.7 – Значення коефіцієнтів ліквідності КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» за 2021-2023 роки

Запропонована методика щодо оцінки визначення теоретичної потреби у капіталі для комунального підприємства є важливим не лише у контексті оптимізації процесу управління власними фінансовими засобами на підприємстві, а й для вирішення практичних задач із встановлення мінімального розміру статутного капіталу, як єдиної складової власного капіталу на момент заснування комунального підприємства.

Найбільш доцільним щодо досягнення оптимального співвідношення структурних елементів капіталу комунального підприємства є метод, в основі якого здійснюється одночасна максимізація зростання рентабельності власного капіталу підприємства та його рівня фінансової стійкості. Тобто за даним підходом конкретизуються послідовні кроки щодо формування оптимальної структури капіталу підприємства за критерієм збереження чи забезпечення фінансової стійкості комунального підприємства, який є індикатором його оптимальної структури, а також включаються прогнозні розрахунки рентабельності власного капіталу підприємства.

Комунальним підприємствам, визначаючи свої поточні та стратегічні цілі, аналізуючи внутрішні та зовнішні фактори впливу, необхідно встановлювати цільову структуру капіталу. Таким чином, під час оцінки оптимальної структури доцільно використовувати коефіцієнти ліквідності, коефіцієнт рентабельності власного капіталу підприємства та коефіцієнти його фінансової стійкості.

Також у процесі оптимізації структури капіталу підприємства актуальним є застосування виробничого фінансового левериджу, який об'єднує такі показники, як розмір виручки, виробничі та фінансові видатки, і також й чистий прибуток. Практичне значення даного підходу відображається у тому, що на основі врахування виробничих та фінансових ризиків суб'єкта підприємництва, а також й окремих особливостей у його діяльності, є змога цілеспрямованого управління структурою капіталу підприємства задля забезпечення його фінансової безпеки.

Вирішення проблем, що існують на комунальних підприємствах житлово-комунальної сфери, зокрема КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» потребують визначення підходів та напрямів щодо покращення їх фінансового стану, до яких доцільно віднести:

- покращення якості та зниження собівартості комунальних послуг за допомогою проведення модернізації виробництва;
- оптимізація руху фінансових ресурсів комунальних підприємств та врегулювання фінансових відносин, що виникають під час розрахункових відносин між суб'єктами підприємництва з метою ефективного їхнього розподілу;
- утворення комунального банку для надання пільгових кредитів комунальним підприємствам;
- підвищення рентабельності діяльності та інвестиційної привабливості комунальних підприємств;
- залучення грантових коштів для фінансування проектів відповідної галузі;
- сприяння розвитку державно-приватного партнерства;
- оптимізація щодо формування та ефективного використання фінансових ресурсів, та капіталу зокрема.

Реалізація вказаних рекомендацій щодо покращення фінансового стану комунальних підприємств, його капіталу забезпечить позитивні зрушення та підвищення результативності та ефективності у їх діяльності.

Висновки

Сьогодні аналіз формування та ефективності використання капіталу є однією з найважливіших складових фінансового аналізу, і виступає основним джерелом фінансування діяльності компанії. На основі результатів проведення даного аналізу керівництво підприємства має підстави зробити низку висновків щодо його діяльності та прийняти рішення щодо ефективності та рентабельності певних видів господарської діяльності.

Розглянувши трактування капіталу підприємства різними вченими-економістами, виділено три підходи. На основі узагальнення даних підходів визначено, що під капіталом підприємства доцільно розуміти сукупність активів суб'єкта господарювання у грошовій, матеріальних та нематеріальних формах, які залучені з різних джерел, беруть участь в операційних (виробничих) та інвестиційних процесах суб'єкта підприємництва з метою отримання ним прибутку і максимізації ринкової вартості його активів.

Процес формування капіталу комунального підприємства передбачає послідовність взаємопов'язано-узгоджених дій та відбувається у нормативно-правовій та методичній основі фінансів підприємства і у межах бюджетного процесу на місцевому рівні.

Сьогодні великі обсяги руйнувань комунального господарств багатьох міст України, унаслідок повномасштабного вторгнення, вимагатимуть масштабних за обсягами майбутніх інвестицій у капітал з одного боку; та відчутне збільшення навантаження на комунальний сектор інших міст України. Надмірне скорочення ВВП України (на 40%) у 2022 році, відчутно знизило спроможність місцевих бюджетів у до капіталізації своїх комунальних підприємств, що спонукає місцеву владу до пошуку оптимальних шляхів фінансування своїх комунальних підприємств.

У 2023 році в Україні налічується близько 14000 комунальних підприємств (КП). Ефективність їх діяльності, як і діяльності державних підприємств, яких в Україні близько 3700, страждає від політичного та військового втручання. Кількість комунальних підприємствах та товариствах, що знаходяться в обласних центрах України і, які підпорядковані міським радам на сьогодні становить 706 одиниць.

Оскільки переважна більшість комунальних комерційних підприємств є збитковими, тому фінансове забезпечення їх діяльності відбувається у в основному за рахунок фінансування із місцевих бюджетів. Функціонування за рахунок отримання ними лише бюджетної допомоги спотворює конкуренцію, а також несе у собі корупційні ризики. Так, у 2023 році комунальні підприємства Хмельниччини профінансовані на загальну суму понад 910,5 млн. грн., у тому числі з міського бюджету виділено 313,4 млн. грн., з яких тільки 62,3 млн. грн. використано на фінансування комунальних некомерційних підприємств.

КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства», суб'єкт нашого дослідження. Славутський водопровід бере свій початок з далекого 1936 року. Сьогодні на підприємстві працює 117 осіб. Основний напрям діяльності – надання послуг з водопостачання і водовідведення стічних вод та їх очистка. УВКГ надає послуги 13825 фізичним та 390 юридичним особам цілодобово з двох водозаборів підземних вод: «Південний» та «Центральний», які налічують 14 свердловин продуктивністю 12 тис. м. куб./добу, глибиною 75-150м. Загальна довжина трубопроводів водопостачання складає 134,5 км, з них магістральних водогонів –11 км.

Результати горизонтального і вертикального аналізу майна КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» у 2021-2023 роках, свідчать про наявність як позитивних, так і й негативних ознак та тенденцій у майновому стані комунального підприємства. Отже, відповідно до законодавства, джерелами формування капіталу комунального

підприємства можуть бути: комунальне майно, що надане підприємству відповідно до рішення про його створення; кошти й інше майно, що одержані від реалізації продукції (робіт, або послуг) підприємства; цільові кошти, які виділені з місцевого бюджету; банківські кредити; частина доходів підприємств, яка одержана ними за результатами господарської діяльності, і передбачена статутом.

Отже, по горизонтальному аналізі. Основні засоби, оборотні виробничі засоби, виробничі запаси, необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття – протягом 2021-2023 років поступово не значно скоротилося. Відбулося зменшення оборотних активів комунального підприємства на 7,5% та на 6,72% у 2023 році у порівнянні з 2022 роком. Грошові кошти та їх еквіваленти теж зросли на 17,5% у 2023 році у порівнянні з 2022 роком. Поточна дебіторська заборгованість скоротилася на 48,65% у 2023 році у порівнянні з 2021 роком. Щодо пасиву, то власний капітал комунального підприємства зберігся майже на тому ж рівні і становить у структурі більше 50% від усього капіталу за 2021-2023 роки. Зобов'язання, поточні зобов'язання та кредиторська заборгованість – мають не велике збільшення показників.

Згідно даних та проведених обрахунків, ми спостерігаємо, що дане комунальне підприємство з кожним роком, має все вищі показники діяльності. Таким чином, підвищуючи свій економічний потенціал.

Провівши аналіз формування та використання власного капіталу комунального підприємства, ми бачимо, що КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» є фінансово стійким і платоспроможним. Протягом трьох років аналізу показники ефективності змінювались незначно. Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» знаходиться у межах нормативного значення у 2021, 2022 та 2023 роках (0,93; 0,8; 0,73). Також коефіцієнт фінансової автономії теж має оптимальне значення за досліджуваній період (0,5; 0,55; 0,6). Так, у

підприємства наявна як частка власного капіталу в загальному підсумку балансу, так і частка позикового капіталу у співвідношенні 55 до 45 і це дає змогу підприємству мати оптимальну структуру капіталу та бути водночас незалежним від кредиторів.

Комунальне підприємство «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» має позитивну динаміку щодо усіх показників рентабельності. Так, спостерігається підвищення показників, які характеризують прибутковість основної діяльності підприємства. Спостерігається також збільшення показників рентабельності реалізованої продукції, рентабельності капіталу, чиста рентабельність капіталу. Наприклад, чиста рентабельність капіталу підвищилася на 125 в. п. (із 1,82% у 2021 році до 7,67% – у 2023 році), загальна рентабельність сукупного капіталу – на 85,56 в. п. (із 1,08 до 3,56%).

Вирішення проблем, що існують на комунальних підприємствах житлово-комунальної сфери, зокрема КП «Славутське управління водопровідно-каналізаційного господарства» потребують визначення підходів та напрямів щодо покращення їх фінансового стану, до яких доцільно віднести: покращення якості та зниження собівартості комунальних послуг за допомогою проведення модернізації виробництва; оптимізація руху фінансових ресурсів комунальних підприємств та врегулювання фінансових відносин, що виникають під час розрахункових відносин між суб'єктами підприємництва з метою ефективного їхнього розподілу; утворення комунального банку для надання пільгових кредитів комунальним підприємствам; підвищення рентабельності діяльності та інвестиційної привабливості комунальних підприємств; залучення грантових коштів для фінансування проектів відповідної галузі; сприяння розвитку державно-приватного партнерства; оптимізація щодо формування та ефективного використання фінансових ресурсів, та капіталу зокрема.

Список використаних джерел

1. Багацька К. В. Класифікація комунальних підприємств як основа вибору політики їх фінансування / К. В. Багацька // Економіка та держава. – 2021. – № 9. – С. 74–79.
2. Багацька К. В. За крок від банкрутства: Чому більшість комунальних підприємств неефективні і збиткові і як це можна змінити. Економічна правда. 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/10/20/666444/>.
3. Баланда А. Л. Соціальний капітал підприємства: переваги та ризики прояву / А. Л. Баланда, В. І. Надрала // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – №1 (21) – С. 37-41.
4. Бланк І. А. Управління формуванням капіталу [Електронний ресурс] / І. А. Бланк. – К. : Ніка Центр, 2010. – 512 с.
5. Волохова І. С. Місцеві фінанси України в умовах децентралізації : дис. д-ра екон. наук : 08.00.08. Одеса: ОНЕУ, 2015. – 453 с.
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV : станом на 12 січ. 2022 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
7. Дем'яненко М. Я. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України: теорія і практика : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ. – 2010. 190 с.
8. Дідур С. Аналіз та оцінка прозорості діяльності комунальних підприємств в умовах децентралізації / С. Дідур, В. Глухова, Х. Кравченко // Економіка та суспільство. – 2021. – № 24 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article>.
9. Жулін О. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку / О. В. Жулін, Л. В. Зеленюк-Джунь //

Бізнес-інформ. – 2020. – № 7. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.business-inform.net/export_pdf/businessinform-2020-7_0-pages.

10. Загірняк Д. М., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Діяльність комунальних підприємств і їх фінансове забезпечення в умовах децентралізації / Д. М. Загірняк, В. І. Глухова // Ефективна економіка. 2021. № 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8528>.

11. Інформація про діяльність підприємств комунальної власності територіальної громади міста Хмельницький у січні-вересні 2023 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://miskrada.kherson.ua/prozoryj/informatsiia-pro-diialnist-pidpriemstv-komunalnoi-vlasnosti-terytorialnoi>.

12. Катан Л.І. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посібник / Л.І. Катан, Л.І. Бровко, Н.П. Дуброва, Н.В. Бондарчук. – Суми: «Довкілля», 2009. – 184 с.

13. Килимник І. І. Практичні проблеми в галузі житлово-комунального господарства та шляхи їх вирішення. Open Journal System. – 2015. – № 1. – С. 48–50.

14. Кізілова А.В. Сутність та функції соціального капіталу підприємств / А.В. Кізілова // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т екон. пром. – Донецьк, 2012. -с.250-258.

15. Кіндзюр О. С. Регулювання інвестиційного розвитку житлово-комунальної сфери України: дис... кандидата економічних наук : 08.00.03. Львів, 2017. – 20 с.

16. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / С. М. Клименко. – К: КНЕУ, 2008. – 520 с.

17. Клименко С.О. Капітал як визначальний чинник ефективності діяльності підприємства/ С.О. Клименко // Экономика и управление – 2011. - №2 – с. 113-117.

18. Ковтуненко К. В. Особливості формування інтелектуального капіталу підприємства / К. В. Ковтуненко, Ю. В. Гутарева, Я. В. Шаповал // Економіка: реалії часу – 2012. – № 3-4 (4-5) – С.78-83..
19. Колот А. М. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань / А. М. Колот // Економічна теорія. – 2007. – № 2. – С. 3–13.
20. Концева В. В. Фінансові аспекти управління структурою капіталу в сучасних умовах. Вісник Чернігівського державного технічного університету. – 2014. – № 2 (74). – С. 69–74.
21. Коцюрба О. Ю. Інструменти фінансового забезпечення діяльності підприємств житлово-комунального господарства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – 2017. – № 31. – С. 265–272.
22. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент [Текст]: підруч. / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К.: ЦНЛ, 2006. – 520 с.
23. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrstat.gov.ua/>.
24. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/>.
25. Офіційний сайт Славутської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://slavuta-mvk.gov.ua/>.
26. Погорелов В. С. Формування бюджетів територіальних громад в умовах фіскальної децентралізації : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2019. – 22 с.
27. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2008. – 536 с.
28. Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання. Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 5. – С. 53–58.

29. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Дата оновлення: 09.07.2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

30. Прокопенко І.В. Сутність і структура інтелектуального капіталу підприємств / І.В. Прокопенко, А.О. Босак // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2016. – № 851. – С. 82-93. – Режим доступу http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2016_851_13.

31. Ситник Й. С. Інтелектуалізація капіталу організації та його структурування / Й. С. Ситник // Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана”. – К.: КНЕУ, 2012. – Спец. вип.: у 2 ч. – Ч. 1: Стратегічні імперативи сучасного менеджменту / відп. за вип. С. М. Соболев. – С. 332–342.

32. Статистичний щорічник України за 2023 рік. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/Yearbook_2023.pdf.

33. Суярова О. О. Узагальнення існуючого досвіду класифікації капіталу./ О. О. Суярова // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2009 – №2 – с.211-219.

34. Терещенко О. О., Конєва Т. А. Формалізація критеріїв політики фінансування підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. – 2020. – № 3. – С. 88–97.

35. Топчій О. О. Модернізація сфери житлово-комунального господарства міських агломерацій в умовах децентралізації : дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05. Одеська національна академія харчових технологій МОН України. Одеса, 2020. – 20 с.

36. Філіппова С.В., Інтелектуальний потенціал як головний чинник формування інтелектуального капіталу / С.В. Філіппова, К.В. Ковтуненко// Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. - №776.- с.81-86.

37. Швиданенко Г. О. Інтелектуальні ресурси підприємства, які функціонують у зовнішньому середовищі / Г. О. Швиданенко, І. Ю. Гусєва // Проблеми економіки. – 2012. – № 4. – С. 181–186.

38. Школа В. Ю. Економічне обґрунтування ролі інтелектуального капіталу у формуванні інноваційної економічної системи / В. Ю. Школа, В. О. Щербаченко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3, Т. 1. – С. 72–78.

39. Югас Е. Ф. Економічна сутність та види капіталу підприємства/ Е. Ф. Югас, О.І. Олексик // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – 2014 . – Випуск 2 (43). – с.63-67.

40. Югас Е.Ф. Економічна сутність та види капіталу підприємств. Вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 2 (43). – С. 63–67.